

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

การปกครองโดยหลักนิติธรรม

จัดทำโดย นางอังคณา วงศ์วีรธร

รหัสนักศึกษา ๕๘๐๓๔๗

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๓
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

บทคัดย่อ

วิชารัฐศาสตร์ของไทยในหลักสูตรมีการบรรยายถ่ายทอดกันมา โดยตลอดว่าหนึ่งในปัญหาสำคัญของการเมืองไทยคือ การมีรัฐบาลผสมที่อ่อนแออันเกิดจากการมีพรรคการเมืองหลายพรรคที่ชนะเช่นนี้ นำไปสู่ข้อสรุปว่า หนึ่งใน การแก้ปัญหาการเมืองไทยก็คือเราจะต้องมีรัฐบาลเข้มแข็งหรือมีฝ่ายบริหารที่เข้มแข็ง (Strong Executive) และขณะเดียวกันก็ควรมีพรรคการเมืองน้อยลง เพื่อเป็นหนทางการไปสู่การสร้าง ความเข้มแข็งของพรรคการเมือง และทำให้การเมืองไทยมีเสถียรภาพมิเช่นนั้นแล้วการเมืองไทยจะเหมือนกับอยู่ใน วัฏวนของการมี “รัฐบาลอ่อนแอ” ในรูปของ “รัฐบาลผสม” ที่ไม่สามารถสร้างและกำกับนโยบายใดๆ ได้เลย

แต่เมื่อครั้งการเมืองไทยเริ่มจะมีฝ่ายบริหารที่เข้มแข็ง พร้อมกับมีพรรคการเมืองที่เข้มแข็งและมีพรรคการเมืองจำนวนน้อยลง กลุ่มชนชั้นนำ และบรรดาปีกขวาทั้งหลายกลับเริ่มกลัวว่ารัฐบาลจะเข้มแข็งมากเกินไปและจะไม่สามารถควบคุมการเมืองได้ ดังนั้นสำหรับชนชั้นกลาง ปัญญาชน เอ็นจีโอ และสื่อที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ต่อต้านจึงผลักดันความเชื่อที่ว่าสามารถแก้ปัญหานี้ได้ด้วยการให้ทหารกลับเข้ามาใช้อำนาจในการเมืองอีกดีกว่า เพราะการยึดอำนาจของทหารเป็นหนทางเดียวที่จะล้มรัฐบาลพลเรือนที่เข้มแข็งได้วิธีคิดเช่นนี้เป็นความขัดแย้งกับชุดความคิดในอดีตที่สนับสนุนประเด็นว่า “ความเข้มแข็งของพรรคการเมือง” คือหัวใจของระบอบประชาธิปไตย

วันนี้ประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งมากขึ้นทั้งในฟิลิปปินส์ และในอินโดนีเซีย จนอาจกล่าวได้ว่า รัฐบาลประหารสิ้นสุดแล้วในประเทศทั้งสองหรือแม้แต่การเมืองในเมียนมาร์ก็ไม่น่าจะถอยกลับสู่ระบอบทหาร จนเห็นได้ชัดเจนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ผู้นำทหารเมียนมาร์ นำพาประเทศสู่การเมืองเสรี และพยายามจะสร้างการยอมรับจากประชาคมระหว่างประเทศด้วยการสร้างประชาธิปไตยในประเทศ สภาพเช่นนี้ดูจะเป็นคำตอบที่ชัดเจนว่า ประเทศในอาเซียนเกือบทั้งหมดมีระบอบการเมืองที่อาศัยระบอบประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน อาจยกเว้นกรณีของ 2 ประเทศ สังคมนิยม คือ ลาว และ เวียดนามเท่านั้น และต้องยอมรับว่าในบริบทของการกำเนิดอาเซียนที่จะก้าวสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2558 นั้น ไม่มีใครต้องการเห็นการหวนคืนของระบอบทหารในการเมืองไทย

ประเด็นสำคัญในอีกมุมหนึ่ง คือ เมื่อเกิดรัฐประหารในการเมืองไทยแล้ว เป้าของความขัดแย้งจะย้ายไปอยู่กับสถาบันทหาร และผู้นำทหารจะเป็นเป้าหมายหลักของการถูกต่อต้านทางการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในที่สุด

ปัจจัยที่กระทบต่อกระบวนการสร้างประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยที่เกิดจากผลกระทบของปัจจัยภายนอก

ปัญหาข้อถกเถียงประการหนึ่งในกระบวนการสร้างประชาธิปไตย (Democratization) ที่เกิดขึ้นมาโดยตลอดก็คือ กระบวนการนี้สามารถสร้างได้จากบทบาทและอิทธิพลของปัจจัยภายนอกหรือภายใน ที่จริงข้อถกเถียงเช่นนี้อาจจะตอบไม่ได้โดยทันที เพราะในแต่ละกรณีหรือในแต่ละช่วงเวลาบทบาทของปัจจัยเช่นนี้ดำรงอิทธิพลต่อการก่อกำเนิดของระยะเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยในลักษณะที่แตกต่างกัน แน่แน่นอนว่าสำหรับนักคิดในบางสำนักนั้นพวกเขาเชื่อว่าปัจจัยภายในเป็นตัวชี้ขาด แต่ในความเป็นจริงเรามักจะพบว่า เราไม่อาจจะเลยปัจจัยภายนอกต่อประเด็นเช่นนี้ได้เลย หรือในบางครั้งเราอาจจะพบบทบาทของปัจจัยทั้งสองดำรงอยู่คู่ขนานกันก็เป็นได้

แต่หากเราแยกพิจารณาเฉพาะส่วนแล้ว บทบาทของปัจจัยภายนอกไม่ว่าจะอยู่ในรูปของการแทรกแซง การกดดัน หรือการช่วยเหลือจากรัฐภายนอก โดยเฉพาะจากรัฐมหาอำนาจนั้นเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางการเมืองของประเทศเล็ก ๆ อย่างมาก ซึ่งเห็นได้ชัดตั้งแต่ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา ผลกระทบดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเป็นผลเชิงบวกเสมอไป ในทางตรงกันข้าม การแทรกแซงจากรัฐภายนอกอาจจะนำไปสู่การก่อตั้งระบบอำนาจนิยมก็ได้ใช่จะต้องเป็นประชาธิปไตยเสมอไป

ดังนั้น การศึกษากระบวนการสร้างประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงบทบาทและนโยบายของรัฐมหาอำนาจจากภายนอกที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะหากรัฐมหาอำนาจมีนโยบายที่ชัดเจนต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตยแล้ว ก็จะเป็นการง่ายขึ้นสำหรับประเทศที่เป็นชาติ

พันธมิตรที่จะมีพัฒนาการทางการเมืองตามทิศทางดังกล่าว หากรัฐมหาอำนาจนี้มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนระบอบเผด็จการหรือระบอบอำนาจนิยมแล้ว การเมืองของชาติพันธมิตรเล็ก ๆ ก็อาจถูกผลักดันไปสู่เส้นทางดังกล่าวได้ไม่แตกต่างกัน อีกทั้งนโยบายของรัฐมหาอำนาจยังมีส่วนโดยตรงต่อการกำหนดทิศทางการเมืองของโลก ซึ่งความเป็นจริงก็คือ รัฐมหาอำนาจนี้อยู่ในฐานะของการเป็นผู้กำหนดโจทย์หรือประเด็นปัญหาในเวทีการเมืองและความมั่นคงของโลก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง รัฐเหล่านี้ดำรงสถานะของการเป็นผู้กำหนด “ระเบียบการเมืองของโลก” นั่นเอง

ในสถานการณ์การต่อสู้ของยุคสงครามเย็น รัฐบาลวอชิงตันให้ความสนใจในการสร้างประชาธิปไตยน้อยกว่าการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ดังได้กล่าวแล้วว่า ปัญหาหลักได้แก่การต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ ส่วนปัญหาประชาธิปไตยไม่ใช่แค่เป็นปัญหารองเท่านั้น หากแต่ยังถูกมองว่าการเมืองแบบการเลือกตั้งเป็นความอ่อนแอและไม่สามารถต่อสู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกับการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์

ในเวลาเดียวกันนี้เอง สหภาพโซเวียตอาจจะมีแนวคิดไม่แตกต่างกันเท่าใดนักเมื่อต้องต่อสู้กับการขยายอิทธิพลของสหรัฐ รัฐบาลมอสโกเองก็สนับสนุนรัฐบาลในกลุ่มชาติพันธมิตรของตนในโลกที่ ๓ ให้เป็นรัฐบาลเผด็จการสังคมนิยม หรือในบางกรณีก็เป็นรัฐบาลทหารแบบสังคมนิยม

ปรากฏการณ์เช่นนี้บ่งบอกอย่างชัดเจนถึงบทบาทและอิทธิพลของปัจจัยภายนอกต่อรูปแบบการปกครองของชาติพันธมิตร ยิ่งในภาวะที่กระแสโลกเป็นไปในทิศทางที่ไม่สนับสนุนต่อการเมืองแบบประชาธิปไตยแล้ว โอกาสของการเกิดระยะเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากหรือหากเกิดขึ้นได้ก็มักจะดำรงอยู่ในระยะเวลาสั้น ๆ เป็นเพียงภาวะชั่วคราว ดังจะ

เห็นได้ว่ารัฐประหารของบรรดาประเทศในโลกที่ ๓ ในช่วงสงครามเย็นได้กลายเป็น “กฎ” มากกว่าจะเป็น “ข้อยกเว้น”

แต่วันหนึ่งเมื่อสถานการณ์โลกเปลี่ยนด้วยการปรับเปลี่ยนนโยบายทางการเมืองของรัฐมหาอำนาจ อย่างน้อยเราอาจจะต้องยกเครดิตให้กับคนอย่างประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ ที่แม้จะดำรงตำแหน่งในช่วงสงครามเย็น แต่การผลักดันนโยบายต่างประเทศในยุคหลังสงครามเวียดนามให้มีทิศทางที่เป็นเสรีนิยมเป็นการให้คุณค่ากับเรื่องของประชาธิปไตยมากขึ้น ทำให้เกิดการปรับตัวไม่ใช่เฉพาะกับตัวนโยบายของสหรัฐฯเอง ดังจะเห็นได้จากการนำเสนอประเด็นเรื่องของ “สิทธิมนุษยชน” ในนโยบายต่างประเทศ ทั้งยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบรรดาชาติพันธมิตรของสหรัฐฯ โดยเฉพาะในกรณีของรัฐบาลทหารในละตินอเมริกา

ผลของการผลักดันให้นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯเป็นเสรีนิยม ทำให้บรรดารัฐบาลที่เป็นชาติพันธมิตรของสหรัฐฯในประเทศโลกที่ ๓ ต้องปรับตัวตามไปด้วย จนอาจกล่าวเป็นข้อสังเกตได้ว่า การเริ่มต้นทศวรรษของ ค.ศ. ๑๙๘๐ (พ.ศ. ๒๕๒๓) เป็นจุดเริ่มต้นของ “กระบวนการสร้างประชาธิปไตยร่วมสมัย” ดังจะเห็นว่า หลังจากช่วงเวลาดังกล่าวได้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย

สถานการณ์ในตะวันออกกลางบ่งบอกได้อย่างชัดเจนถึงอิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่ทำให้รัฐบาลอำนาจนิยมถูกโค่นลง พร้อม ๆ กับการนำพาระบอบการเมืองเข้าสู่ระยะเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย เรื่องราวเช่นนี้ไม่ได้แตกต่างกับกรณีการจัดตั้งรัฐบาลเสรีนิยมในฟิลิปปินส์ หลังจากการโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการของประธานาธิบดีมาร์กอส ดังจะเห็นได้ว่า กลุ่มทหารในฟิลิปปินส์ได้เปลี่ยนทิศทางจากการเป็น “ผู้ท้าประกัน” รัฐบาลมาร์กอส มาเป็น “ผู้กดดัน” รัฐบาลเสียเอง จนในที่สุดรัฐบาลดังกล่าวต้องยุติบทบาทลง

นอกจากนี้ หลังจากกระหะเปลี่ยนผ่านในฟิลิปปินส์ผ่านไปแล้วแม้จะมีข่าวลือต่าง ๆ นานาเกี่ยวกับความพยายามในการก่อรัฐประหาร โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาลของนางอาโรโย แต่รัฐประหารในกรุงมะนิลาที่เป็นเพียงข่าวลือ และเราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า รัฐประหารถูกหยุดโดยสัญญาณเชิงลบจากภายนอก โดยเฉพาะจากสหรัฐที่มองไม่เห็นว่าการยึดอำนาจในฟิลิปปินส์จะเป็นการแก้ปัญหา หากแต่จะทำให้เสถียรภาพทางการเมืองในระยะยาวมีความผันผวนมากขึ้น

แน่นอนว่าตัวแบบในอดีตของการสร้างประชาธิปไตยในญี่ปุ่นและในเยอรมนีหลังจากการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็เป็นผลจากการผลักดันของสหรัฐเช่นกัน แม้จะมีข้อโต้แย้งในอีกด้านหนึ่งว่าในกระบวนการเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดการสร้างระบบทุนนิยมใหม่คู่ขนานกันไป

หากพิจารณาจากบริบทเช่นนี้จะเห็นได้ว่าบทบาทและนโยบายของสหรัฐในฐานะของปัจจัยภายนอกมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการสร้างประชาธิปไตยอยู่พอสมควร อย่างน้อยถ้าไม่มี “ไฟเขียวจากวอชิงตัน” แล้ว แม้รัฐประหารจะเกิดขึ้นได้จริงแต่ก็อาจจะอยู่ได้เพียงชั่วคราวช่วยยาม เพราะหากขาดการสนับสนุนจากปัจจัยต่างประเทศแล้วอย่างน้อยความชอบธรรมของรัฐบาลที่มาจากการยึดอำนาจก็อยู่ในภาวะที่สุ่มเสี่ยงเป็นอย่างยิ่ง

กรณีของไทยก็ไม่ใช่ข้อยกเว้น รัฐบาลไทยและกองทัพไทยล้วนถูกแวดล้อมด้วยโลกาภิวัตน์ที่รัฐมหาอำนาจหมดความจำเป็นต้องพึ่งพากองทัพในการเป็น “ผู้ค้ำประกัน” ความมั่นคงแล้ว การยึดอำนาจที่ปราศจากการสนับสนุนของต่างชาติจึงกลายเป็น “ความโดดเดี่ยว” ในเวทีสากลเป็นอย่างยิ่ง และความโดดเดี่ยวเช่นนี้ต้องถือว่าเป็นความเปราะบางอย่างสำคัญในยุคปัจจุบัน ประสบการณ์จากการถูก “แซงก์ชัน” ของรัฐบาลทหารเมียนมาร์เป็นตัวอย่างที่ดีในกรณีนี้

หนึ่งในปัญหาสำคัญของการเมืองไทยคือ การมีรัฐบาลผสมที่อ่อนแออันเกิดจากการมีพรรคการเมืองหลายพรรค ทักษะเช่นนี้นำไปสู่ข้อสรุปว่า หนึ่งในการแก้ปัญหาการเมืองไทยก็คือ เราควรจะต้องมีรัฐบาลเข้มแข็งหรือมีฝ่ายบริหารที่เข้มแข็ง (Strong Executive) และขณะเดียวกันก็ควรมีพรรคการเมืองน้อยลง เพื่อเป็นหนทางไปสู่การสร้างความเข้มแข็งของพรรคการเมือง และทำให้การเมืองไทยมีเสถียรภาพมิเช่นนั้นแล้ว การเมืองไทยจะเสมือนกับอยู่ในวังวนของการมี “รัฐบาลอ่อนแอ” ในรูปแบบของ “รัฐบาลผสม” ที่ไม่สามารถสร้างและกำกับนโยบายใด ๆ ได้เลย

แต่เมื่อครั้งการเมืองไทยเริ่มจะมีฝ่ายบริหารที่เข้มแข็ง พร้อมกับมีพรรคการเมืองที่เข้มแข็งและมีจำนวนพรรคน้อยลง กลุ่มชนชั้นนำและบรรดาปีกขวาทั้งหลายกลับเริ่มกลัวว่า รัฐบาลจะเข้มแข็งมากเกินไป และจะไม่สามารถควบคุมการเมืองได้ ดังนั้นสำหรับชนชั้นกลาง ปัญญาชน เอ็นจีโอ และสื่อที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ต่อต้านการเมือง จึงปลุกต้นความเชื่อที่ว่าเราสามารถแก้ปัญหานี้ได้ด้วยการให้ทหารกลับเข้ามามีอำนาจในการเมืองอีกดีกว่า เพราะการยึดอำนาจของทหารเป็นหนทางเดียวที่จะล้มรัฐบาลพลเรือนที่เข้มแข็งได้ วิธีคิดเช่นนี้เป็นความขัดแย้งกับชุดความคิดในอดีตที่สนับสนุนประเด็นว่า “ความเข้มแข็งของพรรคการเมือง” คือหัวใจของระบอบประชาธิปไตย

วันนี้ประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งมากขึ้นทั้งในฟิลิปปินส์และในอินโดนีเซียจนอาจกล่าวได้ว่า รัฐประหารสิ้นสุดแล้วในประเทศทั้งสองหรือแม้แต่การเมืองในเมียนมาร์ก็ไม่น่าจะถอยกลับสู่ระบอบทหาร จนเห็นได้ชัดเจนมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๕ ผู้นำทหารเมียนมาร์นำพาประเทศสู่การเมืองเสรี และพยายามจะสร้างการยอมรับจากประชาคมระหว่างประเทศด้วยการสร้างประชาธิปไตยในประเทศ สภาพเช่นนี้ดูจะเป็นคำตอบอย่างชัดเจนว่า ประเทศในอาเซียนเกือบทั้งหมดมีระบอบการเมืองที่อาศัยระบอบประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน อาจยกเว้นกรณีของ

๒ ประเทศสังคมนิยม คือ ลาว และเวียดนาม เท่านั้น และต้องยอมรับว่าในบริบทของการ
กำเนิดอาเซียนที่จะก้าวสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจใน พ.ศ. ๒๕๕๘ นั้น ไม่มีใครต้องการ
เห็นการหวนคืนของระบอบทหารในการเมืองไทย

ประชาธิปไตยที่เกิดจากผลกระทบของปัจจัยภายใน

ตามเอกสารสรุปคำบรรยายของ ศ.ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ บันทึกไว้ว่า

(๑) ระบบการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐

๑) หลักการสำคัญภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐

ก. รัฐธรรมนูญมุ่งหมายให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งโดยกำหนดให้
การลงสมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมือง

ข. ระบบควบคุมตรวจสอบนายกรัฐมนตรีหรือรัฐบาลทำได้ยากทำให้
ฝ่ายบริหารมีความเข้มแข็ง

ค. การกำหนดให้รัฐมนตรีเป็น ส.ส. ในเวลาเดียวกันไม่ได้เพื่อให้
นายกรัฐมนตรีมีอำนาจต่อรองสูง

ง. ระบบการเลือกตั้งวันแรมวันโหวตและการใช้ระบบการเลือกตั้ง
แบบสัดส่วนทำให้พรรคใหญ่ได้เปรียบ

จ. ให้มีศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

๒) ปรัชญาการณของการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐

ก. การรวมกันของกลุ่มทุนเพื่อเข้าสู่อำนาจรัฐ

- ข. การนำไปสู่สภาพการณ์ที่เรียกว่า “ระบบเผด็จการทางรัฐสภา”
- ค. การสร้างขั้วทางการเมืองในวุฒิสภา
- ง. การแทรกแซงองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ
- จ. การใช้นโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือทางการเมือง
- ฉ. ปัญหาการทุจริตการเลือกตั้ง
- ช. ความขัดแย้งระหว่าง “หลักประชาธิปไตย” กับ “หลักนิติรัฐ”

(๒) การแก้ไขปัญหาทางการเมืองโดยรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

ก. เปลี่ยนแปลงระบบการเลือกตั้งเป็นแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเขตละไม่เกินสามคน และมากจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน (หมายเหตุ :- ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๘๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้เลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เขตละหนึ่งคน)

ข. การควบคุมการทุจริตในการเลือกตั้งกำหนดให้มีมาตรการในการยุบพรรคและตัดสิทธิกรรมการบริหารพรรค

ค. ปรับเปลี่ยนระบบการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เป็นระบบการเลือกตั้งและระบบสรรหา

ง. ปรับเปลี่ยนระบบการสรรหาศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

จ. ปรับเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการเผชิญหน้ากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ฉ. ปรับเปลี่ยนเรื่องการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีให้สามารถกระทำได้ง่ายขึ้น

ข. เน้นให้ความสำคัญกับระบบจริยธรรม คุณธรรม รวมทั้งบัญญัติห้ามการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์

ข. เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองมากขึ้น

บทสรุป

กระบวนการสร้างประชาธิปไตยของประเทศไทยที่เกิดจากผลกระทบของปัจจัยภายในนั้น เป็นสภาพความขัดแย้งทางการเมืองที่เป็นความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษ์กับชนชั้นนำฝ่ายทุน โดยชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษ์อาศัยรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ผ่านองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือในการถ่วงดุลกับชนชั้นนำฝ่ายทุน

ส่วนชนชั้นนำฝ่ายทุนอาศัยหลักประชาธิปไตยเป็นฐานความชอบธรรมในการใช้อำนาจรัฐ และจะต้องเข้าไปลดบทบาทของชนชั้นนำฝ่ายอนุรักษ์ที่อาศัยเครื่องมือตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ในการถ่วงดุล

สภาพปัญหาของระบบการเมืองและรัฐธรรมนูญของไทย

๑. ขาดสถาบันการเมืองอันเป็นที่รวมของกลุ่มผลประโยชน์ฝ่ายต่าง ๆ สถาบันการเมืองถูกผูกขาดโดยชนชั้นนำทำให้

(๑) ความเป็นไปของบ้านเมืองจึงขึ้นอยู่กับชนชั้นนำโดยยึดกุมอำนาจทางการเมือง

(๒) ไม่ว่าชนชั้นนำฝ่ายใดจะมีอำนาจ แต่ “ฝ่ายประชาชน” ไม่เคยเข้าไปมีอำนาจทางการเมือง “ฝ่ายประชาชน” ได้แค่ ตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ในทาง

พื้นที่ ตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ในทางอาชีพ หรือตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์
ทางชาติพันธุ์ ฯลฯ

๒. ระบบรัฐสภาของไทยเป็นระบบที่ขาดประสิทธิภาพ
๓. ระบบการควบคุมและตรวจสอบไม่มีประสิทธิภาพ
๔. ตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคมปราศจากอำนาจทางการเมือง

อำนาจทางการเมืองผูกขาดที่ชนชั้นนำของสังคม โดยแบ่งการผูกเป็น ๓ ลักษณะ

- ผูกขาดโดยฝ่ายอนุรักษ์
- ผูกขาดโดยฝ่ายอนุรักษ์และฝ่ายทุน
- ผูกขาดโดยฝ่ายทุน

การผูกขาดอำนาจของชนชั้นนำกระทำโดยผ่านระบบพรรคและระบบการเลือกตั้ง
เนื่องจากระบบพรรคและระบบการเลือกตั้งเป็นระบบที่เอื้อประโยชน์ต่อฝ่ายทุน

บทสรุป – อนาคต

ก. การทำให้เกิดดุลยภาพในมิติต่าง ๆ เป็นประเด็นที่มีความสำคัญสำหรับโครงสร้าง
รัฐธรรมนูญใหม่ เช่น

- มิติการเมืองของนักการเมือง – การเมืองของประชาชน
- มิติการเมืองของส่วนกลาง – การเมืองแบบกระจายอำนาจ
- มิติการเมืองของฝ่ายรัฐบาล – การเมืองของฝ่ายค้าน
- มิติการเมืองของฝ่ายนโยบาย – การเมืองของฝ่ายประจำ

ข. การสร้างพื้นที่ทางการเมืองที่สำคัญสำหรับ “ประชาชน” คือ การลดความเหลื่อมล้ำ – สร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น จึงถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดสำหรับการปฏิรูปประเทศ

ค. สร้างกระบวนการปรองดองที่นำไปสู่การสร้างสันติในสังคม

ง. ทำให้เกิดความชัดเจนในความสัมพันธ์ระหว่าง “หลักประชาธิปไตย” กับ “หลักนิติรัฐ”

ในการสัมมนาทางวิชาการของศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญกับการปฏิรูปการเมือง เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘ ศ.ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ กล่าวถึงศาลรัฐธรรมนูญในร่างรัฐธรรมนูญที่กำลังพิจารณาคร่า่นั้นว่า ประเด็นสำคัญต้องมีหลักการที่แน่นอน มีความเป็นกลาง จะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีความมั่นคง ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องพิสูจน์คุณภาพทางการเมืองด้วย อย่างไรก็ตาม トラบใดที่ระบบการเมืองภายใต้ระบบรัฐสภาของไทยยังไม่เข้มแข็ง เกิดความขัดแย้งระหว่างการนำ หลักประชาธิปไตย กับ หลักนิติรัฐ มาใช้ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ การดำรงอยู่ของศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในด้านหนึ่งเพื่อคอยถ่วงรั้งไม่ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่เกินขอบเขตของรัฐธรรมนูญ ในอีกด้านเพื่อแก้ไขปัญหาระบบรัฐสภาที่มีลักษณะเป็นอำนาจเดี่ยว และนี่คือภารกิจสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในยุคใหม่